

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขด้วยหลักพุทธธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” นั้น ผู้วิจัยจะสรุปผลของการศึกษาทั้งในส่วนที่เป็นการวิจัยภาคเอกสารและการวิจัยภาคสนามในบทนี้ ดังนี้

5.1.1 สรุปผลการวิจัยภาคเอกสาร

ในการสรุปผลการวิจัยภาคเอกสาร ผู้วิจัยจะสรุปเนื้อหาเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับอบายมุข ส่วนที่ 2 เป็นการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขของวัดชลประทานฯ

ส่วนที่ 1 การสรุปเนื้อหาเรื่องอบายมุข ผลการศึกษาวิจัยเรื่องอบายมุข จากข้อมูลเอกสารทางพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎกและอรรถกถา ตลอดจนข้อมูลจากตำราทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า “อบายมุข” หมายถึง ทางเสื่อมแห่งโกศ 6 ประการที่ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง ได้แก่ การดื่มน้ำเมา การเที่ยวกลางคืน การเที่ยวดูมหรสพ การเล่นการพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร และความเกียจคร้าน เนื่องจากผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขทั้งหกประการนี้ย่อมประสบความเสื่อมจากโกศในด้านต่าง ๆ เช่น ผู้ที่ดื่มสุรา เบื้องต้นต้องสูญเสียเงินในการซื้อสุรามาดื่มและอาจจะต้องใช้เงินอีกเป็นจำนวนมากในการรักษาโรคที่เกิดจากการดื่มสุรา แต่ถึงกระนั้นก็มีคนอีกเป็นจำนวนมากที่พาตัวเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข ทั้งนี้เป็นเพราะอาศัยต้นเหตุทั้ง 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหาเป็นแรงจูงใจกล่าวคือ ต้นเหตุทั้ง 3 ประการนี้ เป็นแรงจูงใจหรือเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข จนเกิดผลกระทบอย่างมากมายทั้งแก่ปัจเจกบุคคลและสังคม ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ ผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต และผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ส่วน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมนั้นมีหลายประการด้วยกัน เช่น ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม และปัญหาการคอร์รัปชัน

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขของวัดชลประทานฯ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เจ้าอาวาสวัดชลประทานฯ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวัดให้เป็นไปตามพุทธประสงค์ ทั้งในส่วนของสภาพแวดล้อม การก่อสร้างเสนาสนะ และกิจกรรม โดยมีเป้าหมายในการสร้างวัดเพื่อประกาศความจริงที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้ และเพื่อทำลายความเห็นผิด ปฏิบัติผิดในหมู่พี่น้องชาวพุทธ ด้วยปณิธานอันแน่วแน่ดังกล่าวนั้น นโยบายการพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขจึงได้เกิดขึ้นด้วยทัศนะที่ว่า วัดจะเป็นไปตามพุทธประสงค์ไม่ได้หากพื้นที่วัดยังเต็มไปด้วยอบายมุข ในการพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขนั้น วัดได้ดำเนินการโดยใช้ภารกิจทุกด้านของวัดเป็นเครื่องนำไปสู่การป้องกันและกำจัดอบายมุข ได้แก่ บทบาทด้านการบริหารการปกครอง บทบาทด้านการเผยแผ่ และบทบาทด้านการศึกษา และด้วยบทบาททั้ง 3 ประการที่วัดดำเนินการอย่างต่อเนื่องได้ส่งผลให้วัดชลประทานฯ ประสบความสำเร็จในการป้องกันอบายมุขในเขตวัดสองด้าน คือ ประสบความสำเร็จในการป้องกันพฤติกรรม การเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขของพระภิกษุสามเณรภายในวัด และประสบความสำเร็จในการป้องกันพฤติกรรม การเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขของฆราวาสผู้มาบำเพ็ญบุญที่วัด ความสำเร็จที่เกิดขึ้นนอกจากจะสืบเนื่องมาจากการดำเนินการกิจในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว การให้ความร่วมมือของพระภิกษุสามเณรและฆราวาสก็มีส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันให้กิจกรรมของวัดดำเนินไปได้จนประสบความสำเร็จ

แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาทำให้ทราบว่า ในการดำเนินนโยบายพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขของวัดชลประทานฯ นั้น วัดต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการบริหารการปกครอง ปัญหาด้านการเผยแผ่ จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ส่งผลให้การกำจัดอบายมุขบางประเภทของวัดประสบความล้มเหลว สภาพการณ์ที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดคือการไม่สามารถกำจัดการซื้อขายลอตเตอรี่และป้องกันหรือรณรงค์ให้ฆราวาสงดการสูบบุหรี่ภายในบริเวณวัดได้

5.1.2 สรุปผลการวิจัยภาคสนาม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเพื่อแจกแบบสอบถามออกเป็น 2 กลุ่ม คือ พระภิกษุและฆราวาส โดยแจกแบบสอบถามสำหรับพระภิกษุ 152 ชุด ฆราวาส 300 ชุด ในการศึกษาวิจัยภาคสนามครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการจะทราบทัศนะของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งที่เป็น พระภิกษุและฆราวาสในสองประเด็นหลัก คือ เพื่อต้องการทราบทัศนะเกี่ยวกับวัดในอุดมคติ และทัศนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขของวัดชลประทานฯ ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงทัศนะของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองประเด็นอย่างชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

ในประเด็นที่ว่าด้วยทัศนะเกี่ยวกับวัดในอุดมคติด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน สภาพแวดล้อม ด้านการก่อสร้างถาวรวัตถุ ด้านการจัดกิจกรรม และด้านการเผยแผ่ ผลจากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งที่เป็นพระภิกษุและฆราวาส มีทัศนะสอดคล้องกับวัดที่เป็นไปตามพุทธประสงค์ เช่น จากคำถามว่า “ในทัศนะของท่านสภาพแวดล้อมของวัด ควรเป็นเช่นไร” ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ร้อยละ 85.53 (130 รูป) มีทัศนะว่า สภาพแวดล้อมภายในวัดควรมีต้นไม้ร่มรื่น และในประเด็นคำถามเดียวกันนี้ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นฆราวาส ร้อยละ 93.67 (281 คน) มีทัศนะว่า สภาพแวดล้อมภายในวัดควรมีต้นไม้ร่มรื่น ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่า ทั้งพระภิกษุและฆราวาสมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของวัดสอดคล้องกันคือเห็นว่าสภาพแวดล้อมของวัดควรมีต้นไม้ร่มรื่น ซึ่งทัศนะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับลักษณะสภาพแวดล้อมของวัดที่เป็นไปตามพุทธประสงค์ คือสภาพบรรยากาศของวัดต้องมีความสงบ ร่มรื่น เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม

ในประเด็นที่ว่าด้วย ทัศนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขของวัดชลประทานฯ การศึกษาวิจัยในส่วนนี้ทำให้ทราบถึงทัศนะของพระภิกษุและฆราวาสที่มีต่อนโยบายการป้องกันและกำจัดอบายมุขในเขตวัดของวัดชลประทานฯ ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความสำเร็จ ความล้มเหลว ด้านปัญหาและอุปสรรค และด้านวิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งทัศนะของผู้ตอบแบบสอบถามได้สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นจริงของวัดชลประทานฯ ในการดำเนินนโยบายพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุข เช่น ในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการทราบถึงทัศนะของพระภิกษุที่จำพรรษาในวัดชลประทานฯ และของฆราวาสผู้มาบำเพ็ญบุญที่วัดชลประทานฯ เกี่ยวกับความล้มเหลวของวัดชลประทานฯ ในการกำจัดอบายมุข ด้วยการตั้งคำถามว่า “ท่านคิดว่าอบายมุขประเภทใด ปรากฏชัดเจนที่สุดในวัดชลประทานฯ” ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งที่เป็น

พระภิกษุและฆราวาสได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้สอดคล้องกัน กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพระภิกษุ ร้อยละ 47.37 (72 รูป) มีทัศนะว่า การซื้อขายลอตเตอรี่ ปรากฏชัดเจนที่สุด รองลงมา ร้อยละ 14.47 (22 รูป) มีทัศนะว่า การสูบบุหรี่ในวัดปรากฏชัดเจนที่สุด ร้อยละ 38.16 (58 รูป) ตอบว่าไม่เคยเห็น ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นฆราวาส ร้อยละ 73.33 (220 คน) มีทัศนะว่า การซื้อขายลอตเตอรี่ปรากฏชัดเจนที่สุด ร้อยละ 26.67 (80 คน) เห็นว่า การสูบบุหรี่ในวัดปรากฏชัดเจนที่สุด จากทัศนะของพระภิกษุและฆราวาสทำให้ทราบได้ว่าวัดชลประทานฯ ประสบความล้มเหลวในการป้องกันและกำจัดการซื้อขายลอตเตอรี่และการสูบบุหรี่ในเขตวัด

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขด้วยหลักพุทธธรรมของวัดชลประทานรังสฤษฎ์นอกจากจะทำให้เห็นถึงอันตรายของอบายมุขแล้ว ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของวัดที่จะต้องพัฒนาเพื่อให้เป็นเขตปลอดอบายมุขเพื่อให้ยืนหยัดอยู่ในสังคมในฐานะสถาบันต้นแบบของสังคม หากวัดเต็มไปด้วยอบายมุขความงดงามก็จะหมดไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นเขตปลอดอบายมุขด้วยหลักพุทธธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” ทำให้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมของวัด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดในลักษณะนี้ควรได้รับการส่งเสริมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ควรมีการเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวไปยังวัดอื่น ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เผยแพร่ด้วยสิ่งพิมพ์ ทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์ และเอกสารต่าง ๆ
2. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของวัด ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเผยแพร่ ด้านการป้องกัน การศึกษา เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการพัฒนาวัด และเป็นพลังผลักดัน
3. เปิดโอกาสให้วัดต่าง ๆ ที่มีความสนใจเข้ามาศึกษารูปแบบของวัด เพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดของตนต่อไป

ส่วนข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาด้านแนวทางการพัฒนาวัด มีสิ่งที่ควรศึกษาอีกหลายประเด็นด้วยกัน ดังนี้

1. ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแพร่ของวัด